
VZPOMÍNÁNÍ NA OLDRU SEDLMAYEROVOU (edice z dopisů Pavly Mocové adresovaných Jarmile Glazarové)

Jan Bílek a Jana Bártová

Úvod

Jméno Oldry Sedlmayerové asociuje jméno Tomáše G. Masaryka a jejich dlouhodobý vztah, po určitou dobu důvěrný. Ač jde o nejpoutavější část jejího života, nelze osobnost Sedlmayerové vnímat zploštěně. I když nebyla z lidí, kteří imponují přesahem své doby, vedla aktivní, osobitý život. Teprve jeho plnějším poznáním se můžeme dobrat k hodnocení. Zde editované texty, které by jinak mohly zůstat nepoznané a nevyužité, rozšiřují prameny pro dosud chybějící biografickou studii.

Pozornost byla v nedávné době soustředěna na vztah Sedlmayerové a Masaryka. Jednalo se o různé publicistické texty. Sama Sedlmayerová k tématu sice publikovala některé vzpomínky a úryvky dopisů, ale o shrnující ohlédnutí se nepokusila.¹

V minulosti byla věnována institucionální péče zabezpečení příslušných archiválií. V roce 1968 odkoupil od dědiců pozůstalost Sedlmayerové Literární archiv Památníku národního písemnictví. Osobní fond, včetně Masarykových dopisů (46 kusů), zde byl po zpracování od roku 1970 veřejně přístupný.² Druhou část pozůstalosti Sedlmayerové, respektive další korespondenci od Masaryka (81 dopisů a fragmentů), získal koupí v antikvariátu Archiv Ústavu T. G. M., spravovaný Masarykovým ústavem Akademie věd České republiky, v roce 1997. Tento pramen je dosud nezpracovaný, a tedy nepřístupný.³

Oldra Sedlmayerová se narodila 4. července 1884 v Kuřimi u Brna. Vyrůstala v rodině učitelky a lesního správce, ve druhém – manželském svazku matky Františky Kheckové, roz. Michálkové. Ve vlastním životopisném náčrtu píše o otci Karlu Želenském (herec a režisér, vlastním jménem Drápala). Vzdělávala se, pracovala jako poštovní úřednice, avšak v souladu s dobovými konvencemi jí zajištěné postavení mělo dát manželství. Provdala se roku 1905 za železničního zaměstnance Jana Sedlmayera a následující rok se narodil potomek Oldřich.⁴ Synovi pomáhala při profesním růstu zemědělského odborníka i při postupu v důstojnickém sboru československé armády. Rodina žila do první světové války v Příbyslavi, později se manžel stal přednostou stanice v Tetčicích u Brna. Ekonomicky se měli Sedlmayerovi zabezpečit roku 1934 koupí zbytkového statku

ve Vranovské Vsi na Znojemsku, tyto předpoklady ale nevyšly, naopak vyvstalo tíživé zadlužení. Od roku 1935 byl do sanace vtažen Eduard Beneš. Po tragickém úmrtí syna a po smrti manžela, kterou skončila jeho vleklá nemoc, se stárnoucí Sedlmayerová cítila osaměle. Zemřela v Poděbradech 6. června 1954.

Vidění světa si Sedlmayerová vyjasnila vstupem do pokrokové strany roku 1907. V Příbyslavi se podílela na založení její místní skupiny a od roku 1913 byla přizvána do širšího výkonného výboru strany. S předsedou Masarykem, dominantní osobností svého života, spolupracovala i žurnalisticky a tyto vazby se obnovily po válce v letech 1928–1933. Politický vývoj vedl Sedlmayerovou nejprve do Národní strany práce, v roce 1929 do strany národně-socialistické. Aktivity rozšířila o působení v místní samosprávě v letech 1935–1941. Nevyhýbala se samozřejmě spolkovému životu, pracovala ve výboru Ženské národní rady, zastávala různé funkce v Sokolu. Společenský a kulturní život, osvětová a organizační činnost, novinářská a literární práce – to vše naplňovalo její bytí (přednášela například o J. Herbenovi, A. Honzákové, B. Němcové).

Její literární tvorba vypovídá o omezených tvůrčích možnostech a schopnostech, je výrazem touhy po společenském uplatnění. Sedlmayerová obsáhla poezii (vydala například sbírku Tři pozdravy prezidentovi, pro děti napsala Sluníčko v okně a jiné básničky), veršované drama (pro děti Zlatý roj), divadelní adaptace (Karafiátovi Broučci) a studie (F. X. Šalda, člověk a přítel). Všechny uvedené práce vyšly tiskem, stejně jako sborník o Charlottě Garrigue Masarykové, který redigovala. Svými básněmi, povídkami a články přispívala do periodik (Lidových novin, Moravského slova, Národního osvobození a dalších). Mnoho jejích věcí zůstalo v rukopise (například stať O paní Haně Benešové) nebo nedokončených (veršovaný román Marie).

Vzpomínky na Sedlmayerovou jsou vybrány z dopisů její přítelkyně Pavly Mocové adresovaných spisovatelce Jarmile Glazarové. Umožňují sledovat několik epizod ze života Sedlmayerové a informují o osudech její pozůstalosti. Dále texty dostatečně promlouvají o typu přátelství Mocové se Sedlmayerovou. Mocová je psala v průběhu padesátých a šedesátých let, tedy jak při bezprostředním kontaktu se Sedlmayerovou, tak po její smrti. Některé vzpomínané události zaznamenávala s odstupem desítek let. I v nich ovšem líčila děje, u kterých měla přímou účast. Stylizace textů se zdá minimální, spíše charakterizují autorčin pohled na svět.⁵

Glazarová, příjemkyně vzpomínek, byla v době přátelství s Mocovou protěžovanou oficiální autorkou. Nebyla ale v establishmentu uzavřena zcela, měla styky s lidmi odlišných názorů, které vycházely například z jejího zájmu o hudbu a malířství. Udržovala i vazby z doby svého působení v ženském hnutí. Mocová – stárnoucí, osamělá profesorka na malém městě – hledala v kontaktu,

trvajícím od roku 1949, jistotu a užívala ho k žádostem o pomoc v aktuálních problémech.⁶ Mohla také vystupovat jako prostředník mezi spisovatelkou a městem: „Mnohé soudružky Vás znají z Vašich návštěv v Chotěboři u profesorky Mocové,“ napsala Glazarové předsedkyně Výboru žen při Místním národním výboru.⁷ Přátelství dalo vzniknout i televiznímu pořadu o obou ženách, odvysílaném v únoru 1967.

Celkově v korespondenci Mocové pro Glazarovou převažují rysy intelektuálního přátelství – úvahy o hudbě a literatuře, záznamy a hodnocení okolního života a vztahů s okruhem známých a přátel. Ve vzpomínkových ohlédnutích projde korespondencí plejáda osobností: například Gisa Dobřenská, Eliška Krásnohorská, Jaroslav Kříčka, Anna Masaryková, Růžena Svobodová, František Xaver Šalda, Jan Zrzavý.

O vztahu Sedlmayerová – Glazarová můžeme uvažovat jen podle zmínek v editovaných textech. Příznačná je pasáž, kterou Mocová vložila do jednoho z dopisů pro Glazarovou. „Než jsem Vás poznala jako novou, moderní, pokrokovou spisovatelku, bylo to myslím v roce 1936, kdy na Ženské národ[ní] radě v Brně se hovořilo o Vás s velkým zájmem, zvláště předsedkyně Šilhavá a Oldra Sedlmayerová.“⁸ Z jejich archivních osobních fondů nelze kontakt doložit. Známost s Mocovou uvedla obě spisovatelky do sporadických kontaktů.

Jméno Sedlmayerové se objevuje v mnoha dopisech. Někde pouze okrajově, v kontextu vzpomínek na jiné osoby nebo děje, mnohdy zase není vyprávění uzavřeno. Některá fakta a postoje se opakují. Pro edici jsou vybrány celistvější texty. Avšak i leckterá z drobniček může být okouzující: „Na Smokovec mám pěkné vzpomínky. Byla jsem se sestrou Boženkou a paní Sedlmayerovou v Tatrách v roce 1928 [jinde 1929] a bydlely jsme ve Smokovci ve vile Bokaj. Tehdy byly ve Smokovci manévry, byl přítomen i p. T[omáš] G[arrigue] M[asaryk] (kde jsou ty časy –).“⁹ Ve stejném složení navštívily asi v roce 1913 profesora Arnošta Inocence Bláhu, v roce 1926 pobývaly spolu s F. X. Šaldou v Poděbradech, s Ivanem Herbenem cestovaly po Francii v roce 1937. Popsána je návštěva v Bezručově brněnském bytě asi v roce 1915 a zmíněna intervence ve prospěch profesora Vladimíra Helferta ap.

V edici jsou úryvky ze třinácti dopisů řazeny věcně. Proto je jeden z dopisů rozdělen na dva samostatně číslované úryvky, kterých je tak celkem čtrnáct. O časové posloupnosti dopisů informuje číslo v kulaté závorce za datem. Všechny dopisy psala Mocová v Chotěboři, perem, na papíry různého formátu (někdy i v případě jednoho celku). Úvodní úryvek z roku 1950 je první zmínkou o Sedlmayerové v korespondenci, tematicky navazuje část dopisu z 19. prosince 1953¹⁰. Poté jsou začleněny vzpomínkové pasáže (na roky 1906, 1912, na návštěvu u R. Svobodové v Ledči), aktuální vzpomínka na Annu Auředníčkovou v dopi-

se ze 13. dubna 1953 (včetně obdobné tematiky z fragmentu dopisu po 6. červnu 1954). Následuje „nekrolog“ za Sedlmayerovou a zprávy o pohřbu a o pozůstalosti. Závěr tvoří úryvek dopisu z května 1956 a poslední zmínka k tématu v korespondenci Mocové s Glazarovou z roku 1960.¹¹

Edice

č. 1

20. ledna 1950, (1), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4000

V nejtěžších chvílích [nemoc sestry Boženy Mocové] jsem měla hodně přátel, ale nenahraditelnou přítelkyní mi zůstala paní Oldra Sedlmayerová – (která vlastně byla přítelkyní mojí sestry). Na paní Sedlmayerovou mám nejkrásnější vzpomínky již hned z mých studentských let. Ona to byla, která mne uvedla do rodiny paní spisovatelky Růženy Svobodové, kam jsem každý týden byla zvána (po dobu mých studií) do její umělecké, intelektuální domácnosti, kde jsem se seznámila s mnoha vynikajícími lidmi. [...]

Také paní Sedlmayerová psala [k Vánocům] velmi přesmutně. Je churavá (srdeční astma), více prý leží, nežli chodí, nemůže pracovat a velká nedokončená práce ji čeká. – Svoji společnost má na psacím stole, dvě mlčenlivé popelnice (manžela a jediného syna) a plno bolestných vzpomínek. Tolik přátel ztratila a dnes se cítí tak osiřelá a opuštěná a prosí mne, abych ji v přátelství neopouštěla a zůstala jí věrná. Jak bych mohla na ni zapomenout! Musí to býti pro Oldřišku velmi bolestné, žít tak opuštěně, ona, která bývala obklopená vybranou společností, ještě za doby velkého T[omáše] G[arrigue] M[asaryka], kterému byla důvěrníci a ještě více nežli přítelkyní – a žila v jeho vzácné společnosti. Komu takové štěstí bylo dopráno? Vše je na světě pomíjející – to je věčná pravda.

č. 2

19. prosince 1953, (3), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4010

Jenže chudák Oldřiška je zase nemocná se srdcem, musí ležet a srdce šetřit každým sebemenším pohybem – leží prý sama opuštěná a pomoci si musí, jak to jde, a když to nejde s vařením, musí jí stačit jen káva: „Mám smutný život, drahá Pavlínko, někdy bych nad sebou zaplakala“. – Já, paní spisovatelko, dokud budu moci, se budu o Oldřišku starat – každý měsíc jí pošlu 100 Kčs a něco živobytí – není to velká pomoc, ale přece jí to v jejím chudém rozpočtu trochu vypomůže – ona to ráda ode mne přijme, od jiného asi ne.

č. 3

29. července 1956, (10), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4027

S jakou radostí jsem jela [1906] z Prahy do Příbyslavi, bych slovy sotva vylíčila – jen vím, že přes varování sestry Boženky jsem z vlaku vylítla přímo do náruče paní Oldřišky, která nás očekávala na nádraží. První moje sdělení bylo, že po prázdninách půjdu na konzervatoř a Oldřiška hned mi slibovala, že často bude za mnou jezdit do Prahy a kam všude spolu půjdeme a koho navštívíme [...].

Druhou vzpomínkou na rok 1906 byly oslavy Havlíčkovy v jeho rodišti v Borové. Jako budoucí studentka jsem jela na slavnost do Borové v ověnčeném voze se studentskou mládeží. Účast obecnstva byla ohromná. Přijelo mnoho vynikajících osobností, spisovatelů, redaktorů, umělců. – U sochy Havlíčka měl krásnou řeč profesor Masaryk. Po ukončení slavnosti jsem byla se setrou Boženkou a Oldřiškou ve společnosti M[arie] Gebauerové, Plamínkové, s paní Karlou Zátkovou (příbuzná Havlíčka) v hostinské zahradě u Stránských. Paní Zátková představila paní Oldřišku a sestru Boženku a i mne paní Masarykové a p. Masaryk[ovi]. – To bylo první seznámení Oldřišky a Boženky s Masarykem a jeho paní. Dosud mám v živé paměti, jaký sympatický dojem na mne udělala vážná paní Mas[aryková]. – Oldřiška neopomněla paní Masarykové sdělit, že budu studovat na konzervatoři a paní M[asaryková] projevila o moje studie veliký zájem a tázala se mne, které skladatele nejráději hraji.

č. 4 (z téhož dopisu zde č. 11)

5. června 1956, (9), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4025

Poznala jsem Machara a jeho paní i dcerky v Luhačovicích v roce 1912 – tehdy též tam byl Herben s rodinou a to se prvně seznámila Oldřiška i moje sestra Boženka s Herbenem. Též si vzpomínám, že když vystoupil J[osef] S[vatopluk] Machar z církve, tuším že to bylo asi r. 1913, vystoupila Oldřiška též z církve (aby nebyla v žádné výstřednosti pozadu, jak říkával její manžel). To byl tehdy velký poplach. Za Oldřišku, která byla mrtvá pro církev, nechal pan děkan zvonit umíráčkem, její manžel se chtěl dát s Oldřiškou rozvést, což by neomylný papež dovolil – a její malý synek Oldřich, tehdy chodil do 1. třídy, si zabalil svoje věci (čítanku a 2 kapesníky) a chtěl jít od maminky pryč. To jezuita katecheta na něj tak působil.

č. 5

8. dubna 1959, (12), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4045

Vděčně vzpomínám Oldřišky Sedlmayerové, která mne brávala s sebou na cesty za zázraky života a nejráději vzpomínám na naši první cestu k paní Růže-

ně Svobodové a F[rantišku] X[averu] Šaldovi do Ledče n[ad] Sáz[avou], kde byla paní Růžena s oběma pány F[rantišky] X[avery]¹² na letním bytě v Nosakovičově vile. [...] Oldřiška, tehdy mladá hezká paní, rázem získala sympatie paní Růženy Svobodové, ale i obou pánů F[rantišků] X[averů]. [...]

Později jsem se sestrou Boženkou a Oldřiškou navštěvovala F[rantiška] X[avera] Šaldu v jeho vinohradském bytě, kde bývalo velice smutno, nerada jsem tam chodila. Šalda už byl tělesně hrozný chudák, snad ta smrt byla už pro něho vykoupením.

č. 6

13. dubna 1953, (2), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4006

K paní Oldřišce by nás svezl autem šofér Sobotka [...]. Nevím, co se s paní Sedlmayerovou děje, dlouho mi nepsala, mám obavu, jestli není nemocná.

Jestli si někdy paní Auředničková vzpomene na Oldřišku? Ona to byla, která se již v první republice starala o její stáří (o penzi). Dám Vám, paní spisovatelko, přečíst brožuru, kterou Oldřiška psala o paní Auřednič[kové] k jejím 65. narozeninám.

č. 7

[po 6. červnu 1954, fragment], (4), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4124

Stýkáte se někdy s paní Auředničkovou? Budete-li mít příležitost, drahá paní spisovatelko, sdělte jí laskavě, že Oldřiška zemřela. Už pro pláč zase nevidím. Má drahá Oldřiška. –

Věřte, paní spisovatelko, že v posledních jejích svízelných letech jsem na ni nezapomínala. Často jsem jí psávala, těšila a dle možnosti jí pomáhala, ale přesto si vyčítám, že jsem měla dělat víc. To její stáří bylo neutěšené a opuštěné. Cítuji Vám, co psala v brožure k pětadesátinám paní Auředničkové: „Abychom se nad ní zamysleli proto, aby tento [její – P. Mocová] účinný život a jeho dlouholetá práce nezůstal[y – P. M.] opuštěn[y – P. M.] bez pomoci, když přichází stáří se všemi přirozenými důsledky. Abychom nemuseli, my lidé přítomnosti, jedenkrát zpytovat své svědomí vůči paní Auředničkové [atd...– P. M.]“¹³ Paní Oldřiška se velmi starala o její penzi a ve stáří o zabezpečení a zatím chudák netušila, jakého stáří se dožije ona. O všechn majetek přišla a penze jí byla vyměřená 300 Kč, to je méně nežli almužna na dnešní poměry. Oldřišce je dnes už dobře, kdož ví, co by jí ještě čekalo, ale mně bude mnoho a mnoho scházet.

č. 8

14. června 1954, (5), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4012

A tak, když jsem se chystala Vám odepsat a všechnu svoji radost Vám projeviti, přišla neočekávaná telegrafická zpráva, že moje předrahá paní Oldra Sedlmayerová **zemřela**. Ach, má drahá paní spisovatelko, těžko bych Vám vylíčila, jak bolestně se mne dotkla zpráva, že Oldřiška dotrpěla, a kdo mi v zesulé odchází. – Kus krásné minulosti, společně prožitého mládí a přátelství, až do jejího skončení. Vzpomínky na moji drahou Oldřišku hluboko tkví v mojí paměti a naše přátelství, přes odstup času a i přes někdy naše odmlčení, nikdy nezacházelo. Zvláště asi v posledních 15 letech přímo Oldřiška lpěla na mém přátelství, žel, že její dopisy byly stále smutnější a smutnější. Bohužel netušila jsem, že její zdravotní stav byl tak špatný – ačkoliv ten poslední její dopis, roztřesené písmo, její bolestný stesk, byly předpovědí něčeho smutného a její „objímá Vás Vaše opuštěná Oldra“ byl poslední projev jejího přátelství. Tak často mi psávala neopouštějte mne, Pavlíno, a zatím já ji neopustila, ale ona opustila mne.

Bylo mi 15 roků, kdy jsem prvně poznala paní Sedlmayerovou jako mladou paní, krátce po jejím sňatku. Tehdy mě přímo okouzila svojí jemností a svým zajímavým a působivým zjevem. – Byla přítelkyní mé sestry Boženy, která byla starší nežli Oldřiška, a já jsem tehdy jako příživníček s nimi chodila a jejich debaty a literární rozhovory jen poslouchávala, ale během dalších let jsem začala i já býti její přítelkyní – zvláště když jsem působila v Olomouci, se naše přátelství více upevňovalo, že jsme se častěji vzájemně navštěvovaly a scházely se v Brně na schůzi Ž[enské] N[árodní] R[ady], kde byla Oldřiška předsedkyní, a na různých oslavách a tryznách atd... Také do Prahy jsem často s Oldřiškou jezdila a i do Paříže, Luhačovic atd. – Ovšem v té době byla Oldřiška jedna z prvních dam Republiky, byla velmi vlivnou osobností, o jejíž přízeň a přátelství se mnoho lidí ucházelo, mezi nimi byl též pan Z. N.¹⁴ Žila jistou dobu krásným, plným životem, ale jak už to v životě bývá, přišla tragédie jejího jediného syna, ovdověla, přišla nemoc, stáří a to ostatní. – (Oldřišce bylo 69 let, když zemřela.)

Oldřiška byla velmi dobrá, přející, ušlechtilá a mnoha lidem pomohla a zachránila existenci – ale svět zapomíná. – Nejkrásnější vzpomínky moje na Oldřišku byly v době studií, vlastně mládí. Nezapomenutelnou byla moje první návštěva u paní spisovatelky R[ůženy] Svobodové [...]. A tak jsem pomalu přestávala býti holčičkou, děvčátkem, u paní Růženy Svob[odové] Špulinkou, a tak už jen u Oldřišky jsem ještě zůstala Pavlou, Pavlínkou. – Už nikdo mne tak nepojmenuje a nenapíše – pro každého jsem dnes jen paní profesorkou a k tomu ještě starou vysloužilou.

Chtěla jsem jeti na kremaci¹⁵ do Brna s Fanynkou,¹⁶ ale pan doktor Kratochvil mi to neradil, jsem prý ještě nervově velmi zesláblá a že to rozčilení by mně uškodilo, a tak jsem zůstala doma a vzpomínala a plakala pro moji drahou nezapomenutelnou Oldřišku. Nesčíslněkrát jsem si řekla: „Oldřišky již není a již mně nikdy nenapíše dobrého, laskavého slova a já jí také ne – už nikdy, nikdy ...“ Hrozná to slova a tolikrát jsem je již v životě pronesla – a tolikrát opakovala. – Jak smutný je život. – Odpusťte, drahá paní spisovatelko, že jsem se tak rozepsala o Oldřišce, ale mně se tím ulehčilo, komu bych to mohla psát nebo říci. Té mladší generaci? Ta se již vůbec žádným přátelstvím nezabývá. A těch starších už není.

č. 9

24. července 1954, (6), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4013

Jak pěkně jste se rozepsala o paní Oldřišce. Ona Vás, paní spisovatelko, měla také ráda a vždy projevovala o Vás veliký zájem. Psala mi paní Paskuszová z Brna o smrti, o pohřbu paní Oldřišky, která zemřela v Poděbradech. Její smrt prý byla vteřinová, které si nebyla Oldřiška již vědoma – takže její smrt byla pro ni spasení. – Moje poslední zásilka prý byla její poslední radostí. Z Poděbrad byla převezena do Brna, kde přece jen byla stále ještě populární osobností. Kremace prý byla velmi důstojná a návštěva veliká. Proslov měla jedna z dam z dřív[ější] ženské rady, která sice přešla na druhou stranu, ale Oldřišce zůstala věrná. Proslov prý byl velmi krásný a na konci ji přirovnávala Boženě Němcové a zakončila básní „Maminčiny ruce“. Řečí bylo připraveno prý více – ale...

Také psala paní Paskuszová (vdova po bývalém viceprezidentu polit[ické] správy), že Oldřiška neudělala asi pořádek ve svých věcech a že, ač o tom nerozhoduje, ráda by mně poskytla nějakou památku na drahou Oldřišku – a že ví, že by jednala jen v duchu Oldřišky. Mám prý-li nějaké přání, abych jej projevila, že by se podle toho zařídila. Mně stačí krásná vzpomínka na Oldřišku a věci jsem od ní také dostala dost v době, kdy mohla Oldřiška je věnovat. – Ovšem já jsem jí také oplácela a co jsem v posledních letech, kdy Oldřiška strádala, pro ni udělala, bylo mojí přátelskou povinností, vidíte, paní spisovatelko.

č. 10

[před 5. červnem 1956], (8), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4085

Přeje si mně povědět [paní Paskuszová] o tom všem, jak to bylo kolem naší milé paní Oldřišky, která nezanechala poslední vůle, a jak nedůstojně se zacházelo s jejími věcmi. Ještě že to nejdůležitější bylo včas zachráněno. – Přiveze

prý mně nějaké korespondence od M...,¹⁷ J[iřího] Mahena, Bezruče, F[rantiška] X[avera] Šaldy a jiných osobností. – Že to bude u mne v dobrých rukou. Nemám již celkem, paní spisovatelko, o to zájem, mám svých věcí dost a nevím, kdo to tu jednou po mně převezme, ale na paní Paskuszovou se velice těším, podle jejích dopisů soudím, že je to velmi jemná a vzdělaná dáma a hlavně, že byla v poslední době nejlepší a nejbližší Oldřišky přítelkyně. – Ani nevíte, drahá paní spisovatelko, jak se mně po Oldřišce stýská a jak mi schází, tak se najednou ze života vytratila, jako když z prstenu kámen vypadne. Často pročítám její krásné dlouhé dopisy, které ještě psávala mé drahé sestře Božence,¹⁸ i ty její smutné poslední dopisy, které mně psávala a které končila „Vaše stará věrná opuštěná Oldra.“¹⁹

č. 11 (z téhož dopisu zde č. 4)

5. června 1956 (9)

Paní Paskuszová z Brna mi poslala po paní Oldřišce několik dopisů od F[rantiška] X[avera] Šaldy, a když teď tak postonávám, tak jsem zvláště jeden dopis vzala si k srdci. Z dopisu 10/XII 1922, to bylo Šaldovi 55 let, když psal Oldřišce toto: „Právě jsem vstal z lůžka, na němž jsem se bavil s nějakou zajímavou chorobou, která, když jsem Vám psal, mě právě počala objímati. Inu, to jsou naše milenky, když tíhнем k šedesátce, a věru že jako pro ty lásky z mládí zapomínáme na vše a zanedbáváme i nejmilejší práci, i nejbližší a nejmilejší lidi. Než dosti o tom.“

č. 12

[1958], (11), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4086

Během Vánoc mně došlo mnoho korespondence. Psala mi paní Paskuszová [...]. Sdělovala mi, že náhle zemřel Oldřišky Sedlmayerové nevlastní bratr,²⁰ který tak nepěkně se zachoval po nastoupení jejího dědictví: Veliké křivdy se dopustil vůči paní Paskuszové a nakonec dědictví neužil, protože 2 roky trvalo, nežli mu bylo dědictví přisouzeno.

č. 13

[květen 1956], (7), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4084

Měla jsem chuti napsat též „sjezdu spisovatelů“²¹ o bývalé kulturní pracovníci Oldře Sedlmayerové, která nebyla jen přítelkyní T[omáše] M[asaryka], ale po smrti spis[ovatelky] Růženy Svobodové byla **nepostradatelnou** přítelkyní F[rantiška] X[avera] Šaldy, to nikdo nevěděl a nechtěl vědět. Mám mnoho dopi-

sů v rukou od F[rantiška] X[avera] Š[aldy],²² co psával paní Oldřišce, a možná, že by to některého pana spisovatele a paní spisovatelku překvapilo, také paní Pujmanovou. V době, kdy se cítila Oldřiška tak opuštěná, churavá, kdy trpěla nedostatkem, kdy jí byly ponechány jen 2 světničky k obývaní atd... V té době jejího tělesného i duševního strádání ji **nikdo neznal**. Byla jste to, paní spisovatelko, **Vy jediná**, která jste projevovala o Oldřišku zájem, který jako světlý paprsek padal do jejího chmurného života, a **snažila se jí pomoci**. Snad přijde jednou čas, kdy se to bude moci říci veřejně.

č. 14

7. února 1960, (13), LA PNP, osobní fond J. Glazarová, inv. č. 4047

V posledním dopise ze dne 8/I 1954 mně psala Oldřiška, že obě potřebujeme přátelství více nežli vzduch k dýchání, i když časem vycítíme, že není tak nezbytné, přece jej nechceme ztratit. Přes to, že jsem netušila, že konec Oldřišky je tak blízký a že sama jsem tehdy byla nemocná, přece si dělám výčitky, že Oldřišce na její poslední dlouhý dopis i na lístek (který **současně přikládám**), ve kterém mě více méně upomíná, přišla moje odpověď i Kytice od Zrzavého i knihy, které si přála, **již pozdě**.²³ Mé drahé opuštěné a zapomenuté Oldřišky již nebylo více.

POZNÁMKY

¹ Například Sedlmayerová, O: Slova pro věčnou paměť. Svět práce 13. 9. 1945, s. 8–9. O vztahu prezidenta a spisovatelky pojednal článek novináře T. Zahradníčka: T. G. M., spisovatelka Oldra Sedlmayerová a jejich literární dítě Marie. Pátek Lidových novin 6. 11. 1998, s. 14–19. (Předcházely mu dva kratší příspěvky téhož autora, umístěné přímo v deníku: T. G. M. je spoluautorem románu. Lidové noviny (dále LN) 4. 11. 1998, s. 1 a 22; Vztah mezi T. G. M. a Oldrou Sedlmayerovou byl veřejným tajemstvím. LN 5. 11. 1998, s. 1 a 12.) Rozpoutal diskusi, jejímž jádrem byly názory na zpřístupňování osobní korespondence. K problematice vztahu Sedlmayerové a Masaryka nepřinesla tato diskuse nic nového. (pez: Památník utajuje osobní dopisy T. G. M. LN 10. 2. 1999, s. 1 a 3; sus: T. G. M. za hradbou cenzury. LN 11. 2. 1999, s. 10; Broklová, E.: Prohlášení Masarykova ústavu k utajování dopisů T. G. M. LN 20. 2. 1999, s. 10 a tamtéž připojená Poznámka redakce; Černý, F.: Proti pídičům v našich archivech. Literární noviny 3. 3. 1999, s. 7.) Tématem se opět zabíral až článek E. Broklové: T. G. M. a Oldra Sedlmayerová. Masarykův lid, 1999, č. 1, s. 14–16. Pro úplnost upozorňujeme na zájem televize Nova, která reportáž o problematice vysílala v pořadu Na vlastní oči dne 16. 3. 1999.

² Vinařová, M.: Oldra Sedlmayerová – soupis osobního fondu. Praha, Literární archiv Památníku národního písemnictví (dále LA PNP) 1970. Z fondu čerpal například M. Pohorský: Karel Čapek a jeho T. G. M. – Masaryk a jeho K. Č. In: Čapek, K.: Hovory s T. G. Ma-

sarykem. Praha 1990, s. 557–584 nebo text Tajemství zamilovaného prezidenta. Sex box, 1992, č. 3, s. 12–13.

- ³ Bylo z něj publikováno pět dopisů z roku 1928: Z dopisů T. G. Masaryka O. Sedlmayerové. In: Masarykův sborník X. Praha 2000, s. 318–322.
- ⁴ J. Sedlmayer (1873–1945), O. Sedlmayer (1906–1940).
- ⁵ P. Mocová (1887–1971). Archivní osobní fond Mocové neexistuje. Není ani v Městském muzeu Chotěboř, tj. v místě jejího bydliště, ani ve Státním okresním archivu Havlíčkův Brod. J. Glazarová (1901–1977). Archivní osobní fond Glazarové je uložen v LA PNP. Dopisy od Mocové v něm nejsou zachovány v úplnosti, dopisy od Glazarové se nezachovaly vůbec. Vzájemná korespondence Mocové a Sedlmayerové se nezachovala, což zvyšuje hodnotu zde editovaných textů.
- ⁶ Příkladem může být dopis předsedy Okresního národního výboru Glazarové z 30. prosince 1954, jímž odpovídá na dotaz ve věci bytových záležitostí Mocové (LA PNP, osobní fond J. Glazarová, korespondence přijatá od Vladimíra Peška, inv. č. 886).
- ⁷ LA PNP osobní fond J. Glazarová, korespondence přijatá od Městského národního výboru – výboru žen Chotěboř, dopis z 23. února 1959, inv. č. 6278.
- ⁸ LA PNP osobní fond J. Glazarová, korespondence přijatá od P. Mocové, dopis z 16. prosince 1958, inv. č. 4043. Obdobný obsah má glosa v listu z 22. června 1956, inv. č. 4026. V dopisu z 19. prosince 1953 tlumočí Mocová potěšení Sedlmayerové z písemného pozdravu od Glazarové, inv. č. 4010.
- ⁹ LA PNP osobní fond J. Glazarová, korespondence přijatá od P. Mocové, dopis bez data – po r. 1957, inv. č. 4082.
- ¹⁰ Obdobný obsah má nepublikovaná glosa v dopisu z 6. listopadu 1953, inv. č. 4009.
- ¹¹ Celý text navazuje na článek J. Bártové a J. Bílka: Oldra Sedlmayerová ve vzpomínkách Pavly Mocové. Tvar, 1999, č. 12, s. 14–15.
- ¹² Svoboda a Šalda.
- ¹³ Sedlmayerová, Oldra: Tichá pracovnice na velkém díle. K pětadesátinám paní Anny Auředníčkové. Brno, Nezávislá politika 1938, s. 23.
- ¹⁴ Z. Nejedlý? Vzájemná korespondence se zachovala pouze v osobním fondu Nejedlého (Archiv Akademie věd). Tvoří ji osmnáct přijatých dopisů od Sedlmayerové a osm dopisů odeslaných opačně. Jádrem jsou dopisy a telegramy dokumentující vznik Nejedlého příspěvku do publikace o Charlottě Masarykové, kterou pod vedením Sedlmayerové připravila brněnská pobočka Ženské národní rady v roce 1933. Z archiválií nelze usuzovat na výraznou intenzitu vztahu. První dopis Sedlmayerové z 6. května 1933 začíná slovy: „Vzácný pane profesore, osměluji se, neznámá, Vám psátí a přicházím k Vám s prosbou.“ Ač následovalo červencové osobní setkání v Uherském Hradišti, další korespondence se týká urgencí příspěvku, jednání o druhém vydání knihy, oficiálních gratulací k narozeninám ap.
- ¹⁵ Brněnské vydání Svobodného slova otisklo 9. 7. 1954, s. 4 v rubrice oznámení inzerát se zprávou o úmrtí a datu pohřbu Sedlmayerové. Termín kremace byl stanoven na 11. června – o 15. hod. V určený den týž deník rubrikou pohřby chybně oznamoval poslední rozloučení s „Bedříškou Sedlmayerovou (ročník 1884)“.
- ¹⁶ hospodyně
- ¹⁷ Masaryka

- ¹⁸ Ve fondu Sedlmayerové se zachoval jeden přijatý dopis od Boženy Mocové z roku 1940. Archivní osobní fond B. Mocové neexistuje.
- ¹⁹ Mocová obdobně darovala Glazarové více korespondence. Vysvětlíme tak např. přítomnost dopisu Masaryka Sedlmayerové z 23. března 1914, inv. č. 7934. (Neposkytla-li ho Sedlmayerová přímo.)
- ²⁰ Eduard Kheck
- ²¹ II. sjezd spisovatelů v r. 1956.
- ²² V Šaldově osobním fondu (uložen v LA PNP) se nezachovala žádná přijatá korespondence od Sedlmayerové. Vzájemné dopisy se ve větším počtu (49) zachovaly ve fondu Sedlmayerové.
- ²³ Fond J. Glazarové obsahuje v části cizí korespondence tři dopisy Sedlmayerové profesorce Mocové (dopis z roku 1953, nedatovanou pohlednici, tisk s věnováním z roku 1937). V dopisu zmíněný lístek se ve fondu zachoval (pohlednice Veselé Velikonoce, známka s prezidentem Zápotockým neorazítkována, dle kontextu z roku 1954, inv. č. 7985): „Drahá Pavlínko, jsem dosud zde a čekám na povolání na další léčení do Poděbrad. V lednu jsem Vám psala dlouhý dopis a prosila Vás o tu „kyticí“ – což jste ten dopis nedostala? Tak Vy jste také churavěla? Ale máte tu výhodu, že máte Fanyнку a já jsem opuštěná jak prst. Velmi Vám budu povděčná za půjčení knih, budu muset ještě ležet i doma, pošlete mně cokoliv, nemám nic nového. S tím krevním tlakem běžte, Pavlínko, do nemocnice, oni Vám tam uleví! Zdravím a líbám Vás nastokrát, i dobrou Fanyнку, a jsem Vaše stará opuštěná Oldra.“

Oldra Sedlmayerová (LA PNP/AÚTGM)

Jarmila Glazarová a Pavlína Mocová (LA PNP)

ZUSAMMENFASSUNG

DIE ERINNERUNGEN AN OLDRA SEDLMAYEROVÁ (DIE EDITION VON DEN BRIEFEN PAVLA MOCOVÁS AN JARMILA GLAZAROVÁ)

Jan Bílek a Jana Bártová

Die Schriftstellerin und Journalistin Oldra Sedlmayerová (1884–1954) schloß sich in der Zeit vor dem Ersten Weltkrieg in der Übereinstimmung mit ihrer Meinung der kleinen politischen Partei der sog. Realisten an. An der Spitze dieser Partei stand der Universitätsprofessor und der erste Präsident der Tschechoslowakischen Republik zwischen den beiden Kriegen Tomáš G. Masaryk. Sedlmayerová knüpfte mit ihm in den Jahren 1928–1933 neue Zusammenarbeit an, und zwischen beiden entstand die innige Freundschaft. Dies erweckt das erhöhte Interesse für die Person Sedlmayerová; bisher wurde ihre komplette Biographie nicht verfasst. Dieser Beitrag macht auf die Quelle aufmerksam, die man bei so einer Arbeit ausnützen kann. Es handelt sich um die Erinnerungspassagen auf Sedlmayerová in den Briefen ihrer Freundin Pavla Mocová (1887–1971) an die Schriftstellerin Jarmila Glazarová (1901–1977). Diese Passagen ermöglichen einige Episoden aus Sedlmayerová's Leben zu folgen und informieren über den Schicksal ihres Nachlasses. Mocová schrieb ihre Briefe in den fünfziger und sechziger Jahren des vorigen Jahrhunderts, also sowohl bei dem unmittelbaren Kontakt mit Sedlmayerová, als auch nach ihrem Tod. In der Edition sind sachgemäß eigereichte Fragmente aus dreizehn Briefen veröffentlicht. Das einleitende Fragment aus dem Jahre 1950 ist die erste Erwähnung über Sedlmayerová in der Korespondenz, thematisch bindet ein Briefteil vom 19. Dezember 1953 an. Danach sind die Erinnerungspassagen (an die Jahre 1906 und 1912, an Besuch bei R. Svobodová in Ledec) und eine aktuelle Erinnerung an Anna Auředníková im Brief vom 13. April 1953 (eischl. der analogen Thematik aus dem Brieffragment nach 6. Juni 1954) eingegliedert. Es folgt ein „Nekrolog“ für Sedlmayerová, die Nachrichten über die Bestattung und über den Nachlass. Den Schluss bildet ein Fragment aus dem Brief vom Mai 1956 und die letzte Erwähnung zum Thema in der Korespondenz zwischen Mocová und Glazarová im Jahre 1960. Mit dieser Edition ist die Informationsquelle zur gegebenen Problematik erschöpft.